

RAAP-NOTITIE 813

**Plangebied Benedenkerkseweg 59A
te Stolwijk**

Gemeente Vlist

Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: dhr. I. Verkuijl

Titel: Plangebied Benedenkerkseweg 59A te Stolwijk, gemeente Vlist; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: augustus 2004

Auteurs: *drs. B.I. Smit & drs. C.N. Kruidhof*

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2004\VSBE\N0813-VSBE.doc

Projectcode: VSBE

Projectleider: drs. B.I. Smit

Projectmedewerker: drs. C.N. Kruidhof

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: niet van toepassing

Autorisatie: drs. A.J. Tol

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2004

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van dhr. I. Verkuijl heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 11 augustus 2004 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de voorgenomen ontwikkeling van 2 kavels aan de Benedenkerkseweg 59A in de gemeente Vlist. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het inventariserend veldonderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten of geologische afzettingen met een hoge archeologische verwachting aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van dhr. I. Verkuijl heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 11 augustus 2004 een bureau- en inventariserend veldonderzoek (kartering) uitgevoerd in verband met de voorgenomen ontwikkeling van 2 kavels aan de Benedenkerkseweg 59A in de gemeente Vlist. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was het opsporen van deze resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied

Het plangebied (800 m²) ligt ten zuiden van het huis met adres Benedenkerkseweg 59A en wordt aan de overige zijden begrensd door sloten (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 38B van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 112.450/442.550. Het perceel staat kadastraal bekend onder gemeente Vlist, sectie D, nummer 4399. Ten tijde van het onderzoek was in het plangebied sprake van intensieve tuinbouw (kassen).

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het bureau- en inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied bestaat geo(morfo)logisch gezien uit Hollandveen op een afwisseling van Afzettingen van Gorkum (kom- en oeverafzettingen) op Hollandveen op Afzettingen van Gorkum (geulafzettingen; RGD, 1980).

De stroomgordel in de diepere ondergrond (geul- en oeverafzettingen) betreft de Berkenwoudse Stroomgordel. Deze geul was actief van 7200 tot 6335 BP en ligt op circa 4-10 m -Mv (Berendsen & Stouthamer, 2001).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit koopveengronden: bosveen of eutroof broekveen met grondwatertrap II (Stiboka, 1977: code hVb).

Archeologie

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het plangebied. Uit de directe nabijheid van het plangebied staat in ARCHIS en op de Archeologische Monumentenkaart Zuid-Holland (ROB, 1994) een groot aantal terreinen van hoge archeologische waarde aangegeven (o.a. CMA-codes 38B-073, 38B-074 en 38B-075; zie figuur 1). Het betreft terpen uit de Late Middeleeuwen aangelegd op het veen. De terpen maken deel uit van een oud bewoningslint aan de Benedenkerkseweg (ten noorden van het plangebied). Op de historische kaarten uit 1839-1859 en 1889 staat het plangebied aangegeven als grasland (Wolters-Noordhoff, 1990; ROBAS, 1989: blad 483 Vlist).

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2001) geldt voor het plangebied een middelhoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. Op de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland regio Krimpenerwaard en Gouwestreek staat aangegeven dat in het plangebied een redelijk tot grote kans is op het aantreffen van archeologische sporen (Koenders, 2002). Deze redelijk tot grote kans geldt voor de stroomgordel van Berkenwoude die in de ondergrond van Stolwijk ligt (Berendsen & Stouthamer, 2001). Op deze afzettingen kunnen, mits deze lang genoeg hebben droog gelegen, archeologische resten uit de Nieuwe Steentijd (Neolithicum) voorkomen. Deze archeologische resten kunnen zich op circa 4-5 m Mv bevinden.

Op grond van het bovenstaande gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Nieuwe Steentijd (Neolithicum). Op het veen kunnen vindplaatsen voorkomen uit de Late Middeleeuwen en/of Nieuwe tijd.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Tijdens het veldonderzoek zijn 5 boringen verricht in een grid van 40 bij 30 m in 2 noord-zuid georiënteerde raaien (figuur 1). De boringen in een raai versprongen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstond. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het in kaart brengen van de geologische opbouw van het gebied en het opsporen van de te verwachten vondstrijke nederzettingsterreinen uit de periode Steentijd t/m Late Middeleeuwen. De gedetailleerde geologische kartering heeft als doel eventuele (archeologisch gezien) kansrijke zones op te sporen. Deze methode is niet geschikt om vondstarme nederzettingen, verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen.

Er is geboord tot maximaal 5 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De bovengrond in het plangebied bestaat uit een verstoord veenpakket dat reikt tot circa 0,6-0,7 m -Mv. Deze laag bestaat uit kleiig veen met kleibrokken, recent puin en een bijmenging van zand. Dit is een grondverbeteringslaag die is ontstaan tijdens de bouw van de kas. Onder dit verstoord pakket is een ongestoord veenpakket aangetroffen. Dit veenpakket bestaat uit mineraalarm, bruin bosveen en wordt geïnterpreteerd als Hollandveen. In de boringen 1 en 2 gaat het profiel tussen 2,4 en 3,0 m -Mv over in kleiig veen (Hollandveen). Op circa 4,0 m -Mv gaat het kleiige veen over in slappe kalkrijke, lichtblauwe tot grijze klei met veel houtresten en enkele zandlagen.

In de boringen 3, 4 en 5 is direct onder het mineraalarme Hollandveen (op 2,5 m -Mv) een humusrijke, grijze klei aangetroffen. Deze laag bestaat uit slappe

kalkrijke klei met fragmenten hout en riet. In de boringen 3 en 4 zijn in dit pakket enkele zand- en detrituslagen aangetroffen.

Het pakket slappe kalkrijke, lichtblauwe tot grijze klei dat in het gehele plangebied onder het Hollandveen is aangetroffen, wordt geïnterpreteerd als afzettingen van Gorkum. Waarschijnlijk betreft het geulafzettingen van de Berkenwoudse Stroomgordel (Berendsen & Stouthamer, 2001). Op basis van de kalkrijkheid en de slappe consistentie kan worden vastgesteld dat dit niet-gerijpte klei is. Dat wil zeggen dat de klei niet lang aan het oppervlak heeft gelegen en te nat is geweest voor bewoning. Het veen is te verstoord voor het aantreffen van intacte vindplaatsen. In het plangebied zijn geen oeverafzettingen aangetroffen.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Op basis van het veldonderzoek is er geen aanleiding om de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied te vermoeden.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

De top van het veen is te sterk verstoord is om intacte vindplaatsen aan te treffen. Daarnaast zijn geen archeologisch indicatoren aangetroffen. Tenslotte zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van geologische afzettingen waarin archeologische resten worden verwacht.

4.2 Aanbevelingen

Tijdens het archeologisch vooronderzoek zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid vindplaatsen in het plangebied. Derhalve wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog (drs. R.H.P. Proos).

Literatuur

- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer**, 2001. *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Van Gorcum, Assen.
- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Koenders, M. (red.)**, 2002. *Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Krimpenerwaard en Gouwestreek*. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- ROB**, 1994. *Archeologische Monumentenkaart Zuid-Holland*. ROB/Provincie Zuid-Holland, 's-Gravenhage.
- ROB**, 2001. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).
- ROBAS Producties**, 1989. *Historische Atlas Zuid-Holland, Chromotopografische Kaart des Rijks, schaal 1:25.000*. ROBAS Producties, Den IJp.
- RGD**, 1980. *Geologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 38 West Gorinchem*. Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
- Stiboka**, 1977. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 38 West Gorinchem*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie**, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000, Deel 1: West-Nederland 1839-1859*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Gebruikte afkortingen

Afz.	Afzettingen
ARCHIS	ARCheologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

Afz. van Gorkum detritus	In het Atlanticum t/m Subboreaal afgezette kleien en zanden in laag-Nederland (ca. 8800-3000 jaar voor Chr.). Organisch bezinksel (o.a. plantenresten) in stilstaand water.
Hollandveen	In het Subboreaal gevormd veen in laag-Nederland (ca. 5000-3000 jaar voor Chr.).
komklei	Zware klei die na overstroming is afgezet op de gronden achter de oeverwallen.
Nieuwe Steentijd	Neolithicum, periode waarin de landbouw in Nederland geïntroduceerd wordt. In deze periode kenmerkte de bestaanswijze zich door kleinschalige landbouw en veeteelt (ca. 5300- 2000 voor Chr.).
niet-gerijpte klei	Klei met een weke consistentie (grote slapheid), waarin geen bodem is gevormd.
stroomgordel	Het geheel van rivieroeverwal-, rivierbedding- en kronkelwaardafzettingen, al dan niet met restgeul(en).

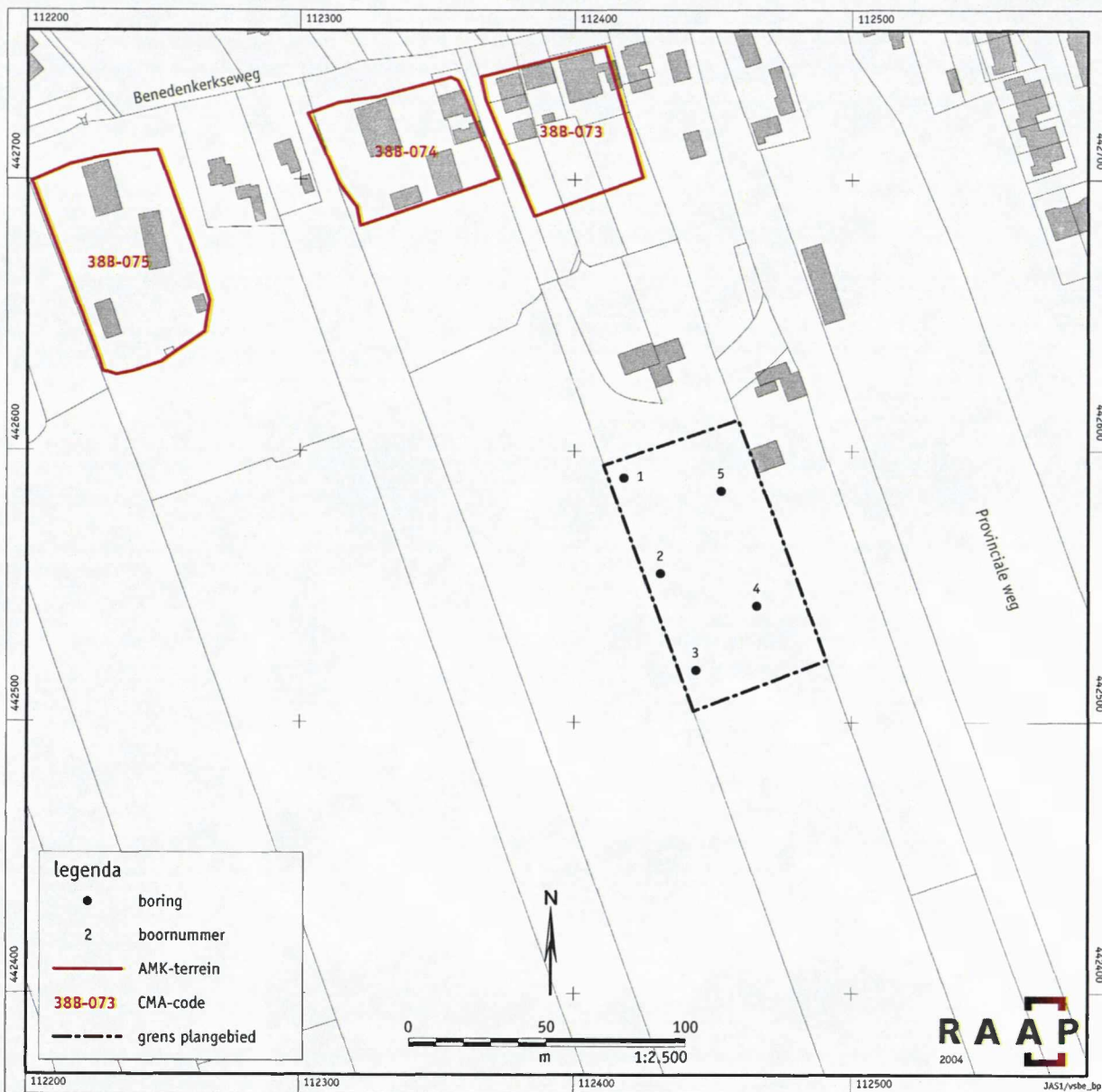
Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Resultaten archeologisch vooronderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Resultaten archeologisch vooronderzoek.